

## บทที่ 5

### บทสรุป



จากการศึกษา เรื่อง “กำเนิดและการขยายตัวของพัทยา” นั้น พบว่า การตั้งถิ่นฐานเดิมที่พัทยามีเพียง 2 ชุมชน คือ ชุมชนพัทยาและชุมชนนาเกลือ การดำเนินวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนทั้งสองนี้ไม่ต่างจากความเป็นอยู่ของชุมชนชายฝั่งทะเลแห่งอื่นๆ คือ ประกอบอาชีพประมงเพื่อยังชีพ รวมถึงการเกษตรกรรมพืชไร่ นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพทางการค้าบ้างเพียงเล็กน้อย เช่น การเก็บของป่า และมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญคือทางน้ำ เนื่องจากวิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่เกี่ยวเนื่องอยู่กับชายทะเล ประชาชนในท้องถิ่นโดยบางส่วนจึงนิยมปลูกสร้างบ้านยื่นลงไปบนทะเลเพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพ ที่ดินถัดจากชายหาดมีลักษณะเป็นป่าละเมาะและไม่ได้มีความสำคัญในการบุกเบิก ถึงแม้ทางลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพัทยาจะมีความสวยงาม แต่เส้นทางคมนาคมทางน้ำที่ไม่สะดวกกับการมาเยือนของนักท่องเที่ยวจากท้องถิ่นอื่น รวมถึงไม่มีบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก นักท่องเที่ยวไทยในช่วงก่อนทศวรรษ 2490 ซึ่งโดยมากเป็นชนชั้นสูงจากในเมืองหลวง จึงนิยมไปท่องเที่ยวยังสถานตากอากาศอื่นที่มีความสะดวกในการเดินทางและมีที่พักอาศัย เช่น อ่างศิลา สีซัง และต่อมาคือ หัวหินมากกว่า

พัทยาเริ่มมีกิจกรรมในการท่องเที่ยวปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก ใน พ.ศ. 2497 จากการตั้งสมาคม วาย.เอ็ม.ซี.เอ และด้วยความสวยงามของภูมิประเทศที่เป็นโค้งอ่าว มีเนินเขาล้อมรอบสำหรับกำบังลม เหมาะสำหรับการเล่นกีฬาทางน้ำ ทำให้ชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวอเมริกันที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่นิยมเล่นกีฬาทางน้ำ เช่น สกิ เรือใบ เข้ามาใช้สถานที่ชายหาดแห่งนี้ เกิดการลงทุนของภาคเอกชนรายย่อยเพื่อตั้งสโมสรบริการนักท่องเที่ยวที่โดยมากเป็นชาวอเมริกันที่เข้ามาทำงาน รวมถึงทหารอเมริกันจากสงครามเวียดนามจำนวนมากที่เข้ามาพักรบภายใต้โครงการ Rest and Recreation ในประเทศไทย

นอกจากนี้ยังมีนักท่องเที่ยวไทยประมาณร้อยละ 20 – 30 ซึ่งเป็นจำนวนน้อย ที่ต้องการมาตากอากาศภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยวแบบทันสมัยจากสหรัฐอเมริกาที่เริ่มเห็นได้ชัดในสังคมไทย ใน “ยุคพัฒนา” ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. 2502 – 2505) ในเขตชายทะเลพัทยาที่เรียกกันว่า “เขตฝรั่ง”

การส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล ภายหลังจากการตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) พ.ศ. 2503 ได้เสนอภาพเฉพาะของพัทยาที่สะท้อนให้เห็นความ “มีระดับ” ทำให้ชายหาดแห่งนี้มีความโดดเด่นไปจากแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลอื่นๆ ของประเทศในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น บางแสน ที่ได้รับการส่งเสริมให้มีภาพของการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแบบ

“สาธารณะ” พัทยาจึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งจะมาแทนที่หัวหิน แหล่งท่องเที่ยว “มีระดับ” อีกแหล่งหนึ่งอย่างช้าๆ นอกจากการประชาสัมพันธ์จากทางภาครัฐแล้ว การคมนาคมทางภาคตะวันออกโดยถนนสุขุมวิทนั้น มีความสะดวกสบายมากกว่าการเดินทางไปทางภาคใต้

นอกจากนี้การส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของรัฐบาล ที่เป็นผลมาจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ส่งผลให้เกิดการลงทุนในภาคการท่องเที่ยวและการบริการตามมา โดยจะเห็นได้จากการก่อตั้งโรงแรม นิภา ลอดจ์ พ.ศ. 2507 ซึ่งได้รับผลสำเร็จอย่างงดงามปรากฏการณ์นี้ทำให้นักลงทุนหน้าใหม่จำนวนมากหันมาลงทุนในฐานะสถานที่ท่องเที่ยวชายทะเลเชิงธุรกิจ และเกิดการบุกเบิกกรรมสิทธิ์ที่ดินชายหาดตามมาภายหลัง พ.ศ. 2507 ชุมชนพัทยา – นาเกลือจึงได้ยกระดับจากการเป็นหมู่บ้านชาวประมงขึ้นเป็นสุขาภิบาลนาเกลือ พัทยา กลายเป็นแหล่งที่ภาคเอกชนทั้งใหญ่และย่อยสนใจจะลงทุนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งในด้านโรงแรมที่พัก ภัตตาคาร รวมถึงการบริการต่างๆ ที่เกิดขึ้นเต็มชายหาด

ภายหลังการดำเนินการสร้างฐานทัพของสหรัฐฯ อุตะเภ่า ใน พ.ศ. 2510 รวมถึงการเกิดแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่สำหรับทหารอเมริกันโดยเฉพาะที่สัตหีบ ได้ส่งผลให้ภาคเอกชนต่างๆ ในพัทยาได้รับผลกระทบจากการขาดรายได้จากชาวอเมริกันที่เป็นนักท่องเที่ยวประจำ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา จึงเกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพยายามประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น และสร้างภาพลักษณ์ของพัทยาขึ้นมาเพื่อเร่งจำนวนนักท่องเที่ยวไทยให้เพิ่มมากขึ้นแทนที่นักท่องเที่ยวต่างชาติที่ลดจำนวนลง โดยนอกจากจะยึดมั่นภาพความทันสมัย และการบริการชั้นเยี่ยมแบบชายหาดในต่างประเทศเหมือนอย่างที่เป็นมาแล้ว ยังได้สร้างความเข้าใจของนักท่องเที่ยวต่อพัทยาให้มีภาพลักษณ์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแบบ “บันเทิงเรีงรมย์” ทั้งยามกลางวันและกลางคืนตามอย่างชายหาดในต่างประเทศ โดยยกชายหาดสวยๆ ที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกาเป็นแม่แบบ โดยที่ทางภาครัฐพยายามปรับชายหาดจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติยกระดับเข้าสู่การเป็น “เมือง” ท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมและบริการที่ซับซ้อนกว่าเดิม พัทยาจึงกลายเป็นแหล่งดึงดูดทั้งนักท่องเที่ยวและนักลงทุนจากท้องถิ่นอื่นๆ เข้ามาอย่างหนาแน่น

อย่างไรก็ตาม น่าสังเกตว่าการเติบโตของพัทยาอย่างรวดเร็วในช่วงกลางทศวรรษที่ 2510 อันเกิดจากการกระตุ้นของภาครัฐและภาคเอกชน โดยปราศจากการวางแผนพัฒนาในระยะยาวนั้น ได้กระทบต่อการขยายตัวทางกายภาพของพัทยาซึ่งส่งผลทางด้านลบกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม อาชญากรรมและความหนาแน่นของประชากร รวมถึงปัญหาทางด้านการปกครองของพัทยาที่ยังคงเป็นสุขาภิบาล ซึ่งไม่สามารถรับมือกับความต้องการขยายตัวอย่างรวดเร็วของพัทยาได้ จึงมีการผลักดันให้ภาครัฐเข้ามาจัดระเบียบการปกครองของ “เมืองท่องเที่ยว” พัทยาที่ยังคงสภาพเป็นสุขาภิบาลให้เปลี่ยนไปมีฐานะขึ้นเป็นเขตการปกครองพิเศษ ใน พ.ศ.2521.